

Editoriál

K vánocům a novému roku 2018

Jiří Růžička

*To Slovo se stalo tělem a přišlo žít mezi nás.**Jan 1 Bible 14 (B21)*

Snový život je pro mě pramenem naděje, kterou potřebujeme jako sůl. Původně jsem chtěl psát o řeči, Božím slovu a na příkladech snového života vyložit jak „*Slovo tělem učiněno může být*“, což je mimo jiné velké psychosomatické téma. Ale přecenil jsem své síly a podcenil čas k tomu potřebný. Takže snad příště.

Čtenář by měl vědět, proč se má sny zabývat, k čemu že jsou pro obyčejného smrtelníka v dnešní době dobré? Chci se s vámi podělit o moje snové zkušenosti, protože mně osobně i mým studentům a lidem v mé péči přinesly nové pohledy na sebe, světských i duchovních skutečností, otevřely cestu k lidem, pomohly chápat jinakost druhých a naučily se rozumět nově životu. V neposlední řadě jim významně pomohly se zbavit svých duševních potíží. Mnozí z nich se pravidelně scházejí, aby vyprávěli nebo si vyposlechli sny svých přátel, což považují za užitečné a pro život obohacující. Nemuseli jej přítom převádět na duševní nebo sociální a hodnotovou patologii, ani na nevědomě utajené, zastírané nebo převlečené skutečnosti. Stačí snícího snem pozorně provést. Nic více a nic méně. To se dělá tak, že k snícímu přistoupíme do jeho snové situace a o této zkušenosti spolu mluvíme. Je to podobné, jako když nám někdo vypráví divadelní hru, film či zážitky s prázdninové cesty. A my se ho vptáváme na vše, co potřebujeme o jeho zážitku vědět. Během vyprávění snící zpravidla začne mnohem lépe než dosud chápat smysl snu, významy, které obsahuje a lépe nahlédne do skrytých oblastí svého života i lidí obecně. Ve snovém životě nezdědká můžeme najít inspiraci i jasný pohled na otázky, na které v bdění marně hledáme odpověď. Setkáváme se v nich s přáteli, blízkými ať už žijí nebo nikoli, ale také se skutečnostmi, o kterých se nám „ani nezdá“. Za nejdůležitější však považují to, že jsou „zdrojem pravdy bytí“. Jsou jen minimálně, pokud vůbec, podřízeny dobovým názorům, hodnotám či doktrínám. Skutečnosti v nich jsou tím, čím jsou samy o sobě a ničím jiným. Tím jsou nevyžádanou a námi neřízenou a proto i jen obtížně manipulovatelnou ochranou pravdy, svobody a nezávislosti našeho bytí ve světě. Snová zkušenost je zkušeností pramennou, tedy původní a neodvozenou.

Snový život žijeme v přirozeném světě. To je svět naší autentické bezprostřední zkušenosti tak, jak se nám v ní jsoucna dávají v osobním setkávání s nimi. Pramenná zkušenost bývá pravá. Vůči ní je možné cítit a prožívat skutečnosti syrově, prostě a věrohodně. Pramenná zkušenost je úhelným

kamenem, protože od ní můžeme důvěrně odvozovat naše ostatní životní zkušenosti, naše myšlení, vztahy, hodnoty, náš život.

Ke snům se můžeme vracet, a to pokaždé po probuzení. Je přirozené, že když se jim vůbec nevěnujeme, tak je po ránu okamžitě zapomeneme. Stačí však po dobu několika dnů po procitnutí „zůstat ve snu“, nespěchat s úplným probuzením a to, co si pamatujeme, musíme okamžitě zapsat. A pak si najdeme člověka, který se je naučil vykládat daseinsanalytickým způsobem.

K jiným současným způsobům snového porozumění mám kritický odstup založený na teoretických znalostech, ale především na mnoholeté osobní zkušenosti s východisky, metodami i výsledky a dopady jejich výkladů. Musím říci, že jsem zjistil a nakonec i pochopil, že jsou svojí podstatou zavádějící.

Co je to sen? Jak vzniká a z čeho je utvořen? V čem spočívá jeho smysl?

Vyňato ze zápisu: „Ve snu se přede mnou objevil sen, který jsem právě snil. Nebyl jsem však přímo v něm, ale díval jsem se na něj zvenčí, z místnosti, která sousedila s vedlejším pokojem mého snu. Bylo to, jako když se člověk dívá na svůj život - jako na právě probíhající výstup v divadle. Sen měl děj, postavy, scénu, které asi ani nebyly důležité, už si je nepamatuji. Když jsem se tak na sen se zájmem díval, zakokrhla kohout, zadala trouba a celý ten snový svět, divadelní scéna začala řídnout a snová textura se velmi rychle rozpadala na jednotlivé elementy na jakési „puzzle“, na různorodé a různotvaré barevné symboly, shluky a fragmenty sdělení, slova, odstavce, části vět. Zvláštní byla jejich nápadná a nepochybná živost. Na první pohled se zdály být zcela ploché, průhledné a při kolmém pohledu na jejich plochu se objevila místy nedohlédnutelná hlubina. Byly utvořené z různých neidentifikovatelných materiálů, jakýchsi základních prvků, ve kterých se vznášely či plavaly další neidentifikovatelné, ale tu a tam i známé částice. Živost snových prvků byla působivá. Díval jsem se překvapeně na ten nečekaný, zvláště proměnlivý, živě pulzující barevný úkaz a napjatě sledoval, co se bude dít dál.“

Posléze se ta živá snová tkáň „zdvihla“ jako mrak ptáků, křídla motýlů, nakonec již jen podivných vloček vířících v tajemném větru rozpadlých na **zlomky písmen, hieroglyfů, ideografů, na piktogramy, determinativy, číselné znaky, neznámé symboly a transformovala se na neidentifikovatelné částice** a coby mračno barevného prachu, již jen protočástice bývalých významových prvotín, odletěla pryč. Zdálo se, že „větrná“ hra skončila. Po chvíli se ale roj v poryvech jakéhosi živého a tajemného vanutí začal navracet. Z onoho měnlivého, životem kypícího „planktonu“ snové textury se započaly utvářet nové skutečnosti, nová podoba světa, můj nový sen a já v něm. Nato se snící probudil.

„Aha!“ blesklo mi hlavou. „Sen je z morfologického hlediska živá textura i živý text. Živá snová matérie, živé slovo, živý jazyk ve snové promluvě, kterou je tkán snový svět a naše existence v něm. Je tedy sen řečí, která staví snové skutečnosti podle nějakého řádu, snové kompozice. Ale jak je taková kompozice možná? Ze stavebního hlediska je sen vystavěnou promluvou, dějem, nějakou **nemateriální skutečností**. A ta se tvoří z jsoucen světa podle přirozeného řádu skladby významů, malých i velkých událostí, ve kterých se snící ocitá, na kterých se tak, či onak podílí a kterým nějak rozumí a potichu či nahlas, slovy nebo jinak o nich mluví. Taková skladba je možná proto, že jsme s to jí jaksi samozřejmě a bez okolků jako určitému ději ve světě, coby smysluplné události, příhody či celému příběhu, lidsky rozumět.

A kdo vlastně ty snové texty skládá? My, kteří jsme ve svém privátním snovém životě skladbě účastní? My jsme tvůrci našeho snového života, našich snů, sami sebe v nich. Tážeme se totiž kdo (či co) a jak k nám ve snu promlouvá? Jsou to snad samotná slova naším mozkem zkonstruovaná v text? Leží odpověď ve struktuře a v pravidlech jazyka a řeči, v kompozici, tedy ve spojitém jazykovém útvaru, komplexní jednotce sdělování, nebo v duševních mechanismech snění? V činnosti mozku, do kterého se slévají všemožné informace o děních a podnětech z vnitřního i vnějšího prostředí kombinované se zachycenou zkušeností a její paměťovou stopou do které jsou integrovány naše vědomosti, bývalé zkušenosti, postoje a hodnoty? Kde vlastně snová řeč leží; kde se bere, kde se uchovává - a jak se stane, že ji pak slyšíme a také ji rozumíme? A jak ve věci stojí posluchač? Je to těžká otázka. Můžeme si ale vypomoci jiným druhem tvorby. Podobně jako slovní řeč se konstituuje hudba. Jak se vlastně hudba skládá? Je to tak, že skladatel skládá noty podle nějakého algoritmu, dohodnutých pravidel a dalších muzikálních „know how“? Hudební stavebníci sestavuje podle určitého kánonu přesně, promyšleně a vyváženě, se zřetelem na zajímavost a originalitu skladby? Nebo podobně jak stavitel vygeneruje základní kostru stavby, tu díky svému hudebnímu vzdělání a nadání doplní a oživí vlastními pocity, stavy mysli a těla, prožitými zkušenostmi? Takto zkombinovaný polotovár integruje v celek, vyjádřitelný hudebními prostředky, což pak vloží do zápisu, ten hudebníci následně přečtou a přečtené zahrají? Nebo je to tak, že jsa hudebně oslovitelný, uposlechné skladatel výzvu oslovujících skutečností, vstoupí do služeb bytí světa, nechá se jím proměnit a pak v této své služebné otevřenosti nechá určitý okřesek světa, aby jazykem hudby promluvil, oslovil skladatele a jeho příčiněním poté i nás a usadil se mezi námi? Nejde totiž o to, podle jakých formálních podmínek a z jakých vnitřních i vnějších zdrojů je hudba tvořena, ani co a jak v době, ve skladatelově okolí či v podmínkách jejího vzniku probíhá v mysli a těle skladatele. Zmínění

činitelů jsou sice nezbytní ke vzniku hudební skladby, ale není to vznikající hudba sama. Neslyšíme totiž instrumentální reprodukci notového zápisu převedenou nástroji hudebníků do tónů, či melodie, nejde o ozvučený part či hudební partituru, ale slyšíme něco mnohem základnějšího. Hudbou k nám promlouvá bytí světa; to, co se nám hudbou předkládá, co nás vybízí k dialogu, co si k nám hledá cestu - a čemu jsme schopni se otevřít a v této otevřenosti umožnit - aby se u nás ve své původnosti usadilo, hovořilo k nám, s námi pobývalo a v dialogu nás proměnilo do vzájemnosti s ním ve společném světě. Za takových okolností zakoušíme přítomnost našeho bytí ve spolubytí; země, nebes, nás smrtelníků a božského. Neslyšíme tedy pouhé tóny, ani jejich hudební uspořádání, ale děje, události, příběhy bytí: vodní živel, svědectví o utrpení, ságu o sváru bytostí i živelů, které patří nebi, nestoudný pokřik zlých sil, poselství o všudypřítomné lásce, dobru a mnohdy také zlu, ozvěny počátků a zániků vzdálených říší, příběhy andělského zvonění, fanfáry, oslavné i radostné křepčení, zakoušíme návštěvu a přízeň Ducha svatého, připomenutí odpovědnosti a odpuštění viny, svědectví pomíjivosti, reportáže z pekla, ohlášky z předsvětí. Taková hudba je bytostný rozhovor. Pokud do tohoto prostoru bytí vstoupíme a necháme se jím unést, tak nás také v onen rozhovor promění. Hudební kompozici i její provedení můžeme prozkoumat z tisíce hledisek, ale hudba je řečí teprve tehdy, když jí umožníme, aby nechala promluvit prameny bytí a nás oslovila tak, že do nich vstupujeme a sami se v ně proměňujeme. Dopustili bychom se omylu, kdybychom odpověď na otázku, jak vzniká hudba, hledali ve strukturálních vlastnostech kompozice, v nástrojích v rukou hráčů či v nadání, vzdělání a složité psychosomatické konstituci osoby skladatele, a tak opomenuli podstatné. **Že hudba je hlasem základních elementů bytí, které k nám takto vstupují, mezi námi se zabydlují, v hudbě se nechávají poznat a v ni nás také transformují. Přecházíme k nim, stáváme se jejich údý, bereme na sebe jejich rysy, mluvíme jejich hlasem... A stejně je to se snovým životem!**

Ještě k tomu, co se ve snu zjevilo, se při výkladu nic neubírá, ani nepřidává. „Nůž je a zůstává nožem, pes „mluví“ jen sám za sebe, létání není ničím jiným než létáním“ (Boss, 2002; Čálek, 2010). Nůž však má nepřeborné množství významů a významových souvislostí. Jednou jím vyřezáváme, jindy krájíme chléb k náboženským obřadům, pak s ním hrajeme chlapeckou „školkou“, používáme jej při stolování, ve strojích, zabíjíme jím, nůž je vše, co je mu vlastní. Podobně je to se psem nebo s létáním, jakož i s každou jinou věcí a činností.

Wittgenstein svého času prohlásil, že věci jsou tím, čím jsou, a ničím jiným. Proto u toho, co se jeví, zůstáváme, a již nepředpokládáme nic, co by se mělo nebo mohlo ukázat jako pravé a skutečnější, nežli je námi prožívaný a námi chápaný vezdejší život a skutečnosti v něm. Při důsledném setrvávání u věci samé tato promlouvá ze sebe, ukazuje se v možnostech, které z ní vyvstávají. Například můj pes vždy zůstane psem. Psem v mnoha podobách; může být hodný, zlý, živý, mrtvý, spící, může být mým zvířecím přítelem, hlídačem, to vše je v možnostech psa, ale nikdy nebude mojí babičkou. Může v mnohém moji babičku připomínat, ale být mojí babičkou není v jeho bytostných možnostech stejně tak, jako není v bytostných možnostech babičky být mým, ani jiným psem. Náš vzájemný vztah s babičkou může mít některé rysy vztahu se psem, některé situace si mohou být podobné. Například oba mě mají oddané a nekriticky rádi, oba na mne

vždy čekají a vždy jsou hotovi mě srdečně uvítat. Nemohu ale tvrdit, že pes s některými vlastnostmi mé babičky je jejím symbolem, že se „ve skutečnosti“ jedná o babičku, že můj pes je tedy „pro mě vlastně“ moje babička nebo moje babička je můj pes. V možnostech mé babičky je ukazovat se i v podobě psa. Abychom ji nepovažovali za skutečného psa, ale babičku v podobě psa, **musíme ji jako babičku také rozpoznat**. K rozlišení psa od babičky nemůžeme dospět bez respektování kontextů skutečností společně sdíleného světa a mých privátních představ o něm. Nemůžeme proto bezhlavě a bez respektování všech bytostných skutečností babičku ani psa dosazovat za sebe navzájem. I když shledáváme mezi sněním a bdělým životem shody a podobnosti, neznamená to, že jedno, zpravidla snění, zobrazuje bdění. Jednalo by se o reduktivní deformaci nejen jednoho, ale obou modů našeho života, bytí bdělého a snového. Náš snový život je totiž mnohem, mnohem bohatší, rozmanitější, různorodější a neuzavřený, než aby jej bylo možné chápat jako pouhou službu bdění. Bdělý život je zase oproti snění provozován ve společném světě a na rozdíl od snu vyžaduje zcela jiné, než jen privátní způsoby spolubytí. Je totiž neustále otevřený jinakosti, „tomu druhému“, vyžaduje společenské jednání průběžně kontrolované a usměrňované jinakostí „toho druhého“.

Je však možné, že si na základě snové oddanosti mého psa ve snu povšimnu psí oddanosti mé babičky v bdění. Přesto však stále platí, že pes je psem a babička babičkou. Musíme mít neustále na paměti, že se jedná o jedinečné významy, kterými k nám snové skutečnosti, tedy babička, vlk, domov atd. promlouvají. **Sen není převlekem bdělé skutečnosti, ale mnohem spíše se jedná o bytostné proměny jsoucen a situací, k nimž v bdělém i snovém životě dochází.** Když se stane, že nějaký tvor se ve snu ukáže být někým mi známým a blízkým, jehož jsem pro jeho současnou podobu nepoznal - pes na sebe vzal podobu mojí babičky, nebo naopak, svou babičku jsem si spletl se psem - ani takový úkaz nelze prohlásit za symbolizaci nebo reprezentaci, případně za alegorizaci. Spíše je na místě říci: **ve snovém světě, na rozdíl od bdění, povahu věcí určují osobní významy a významy věcí, se kterými se bezprostředně ve snech setkáváme a situace a situovanost, s nimiž a v nichž spolu s oněmi věcmi pobýváme; nikoli tedy na fyzické, nebo jiné dané, na situaci nezávislé, „objektivní“ skutečnosti.**

Za určitých okolností se mohou rysy, chování, jednání i postojové či emoční vlastnosti snové bytosti vyvinout, změnit a tato nová skutečnost je pro snícího podstatná. V jednom snu se babička postupně měnila; byla útočná, nepřátelská a kousavá až pro snícího nakonec přestala být hodnou starou paní a stala se z ní nemilosrdná vlčice. V jiném případě matka pro své děti přestává být maminkou, neboť na své děti je čím dál tím více zlá, chová se „jako saň“. To v důsledku také odpovídá její nové podobě dračice. Její rysy už v kontextu dětství nekorespondují s bytostnými vlastnostmi matky, ale mnohem spíše s určujícími rysy saně. Napadne nás, proč matka nezůstane v podobě člověka, ale promění se v dračici? Můžeme odpovědět, že pro dítě maminka ztratila své mateřské rysy a nově, dračí charakteristiky ovládly nejen ji, ale i rodinnou situaci a vztahy v ní, **takže se proměnila její podoba a s ní i tvář domova.** Tím vznikají další otázky. Proč matka nezůstane v podobě - byť třeba zlého - nicméně stále ještě člověka? Ze zkušeností víme, že se k dětem přestala chovat a jednat lidsky, ale dračím způsobem. Z původní mateřské podoby jí již nezůstalo nic. Proč se stala zrovna dračicí?

Opět nás vede fenomenologicky antropologické uvažování. Pochopili jsme a doložili nám to výpovědi lidí, že drak je antropologicky výstižná a lidsky srozumitelná podoba zlého, v kontextu snové situace a možnostech snového světa ohrožujícího tvora, který odkudsi z neznáma, z jiného a cizího světa pronikl až k snícímu. Z jakého důvodu se změnila celá situace? Protože proměna zasáhla nejen matku, ale všechno určující, co k ní bytostně patří. I dům, který byl součástí domova, se změnil v nehostinnou sluj, dvůr a zahrada v planinu posetou ohlodanými kostmi. Změnila se atmosféra, barvy světa, změnil se sám svět a vše v něm.

Jakým způsobem se nám ve snech něco ukazuje, jaký je jeho/její význam, takovou má i podobu. Např. Istivý a prohnaný společník v podnikání ztratil v průběhu času své původní lidské rysy se ve snu proměnil v lišku, hada nebo jinou podobnou bytost ne proto, že by někoho reprezentoval v bdění, ale mnohem spíše proto, že tam i onde ztrácel svou původní povahu, až se nakonec jeho dřívější podoba zcela změnila. **V takovém případě se nejedná o symbolizaci, ale o podstatnou metamorfózu snových bytostí i celé snové situace, včetně snícího samého.** S proměnou významů snových skutečností se ve snu, proměňují vlastnosti situace a situovanost i rysy snových účastníků a způsoby jejich existence. S přerodem, snových skutečností přichází ruku v ruce nový charakter snícího. Se změnou snícího i přiléhajících oblastí snového světa, o kterém jsme si řekli, že je světem bezprostřední autentické zkušenosti, světem přirozeným, nabývají snové významy novou podobu i význam. Stávají se leckdy něčím/někým jiným. Sen ale ani v tomto případě není metaforickou kopií, ani alegorií bdění. Tu z něj bylo možné vytvořit až poté, když byl nalezen jeho smysl, což se děje až v bdění!

Řekli jsme, že snové události jsou skutečné události v podmínkách přirozeného snového světa. Také jsme si řekli, jak snové skutečnosti žijí, že jsou totiž řečovým svědectvím autentické zkušenosti bytí ve světě, která byla postupně vyjadřovaná odpovídajícím jazykem. Nejsou proto hmotné, i když se materiálních jsoucen týkají, hovoří o nich.

V reduktivním pojetí je úkolem snového vykladače vést snícího tak, aby snovou událost považoval za alegorický nebo symbolický přepis, který se výkladem stává vědeckou hypotézou postulované skutečnosti. Sen chápaný jako alegorie, metafora nebo symbol není z hlediska vnějšího pozorovatele nic jiného, než prostředek ke kamufláži bio-psycho-sociálních nároků organismu. Význam snu pak nespočívá v něm samém, ale ve funkci převádět snové obsahy na odjinud dodané teoretické hypotézy a umělé konstrukty. Vlastní snová událost, je pak jako prázdna slupka rozlousknuté hádanky odhozena do koše. Abstraktní a odvozené explanační modely spánkového života, snění, tak paradoxně určují snový význam. Jejich řád poplatný reduktivní metodologii předmětně pojatého světa přírodních, případně psychologických a sociálních věd předpokládá, že pomocí modelů lze vyjádřit realitu, vlastně ji uměle vytvořit a pak na základě technického vybavení ji ovládnout. Takový postup je pro nás opravdu nepřijatelný. Nic nenasvědčuje tomu, že hranice snového života lze dosáhnout, obklíčit a ovládnout. Spíše se nám rozevírá nový prostor jedinečnosti a tím i neredukovatelnosti. Mějme na paměti, že se tímto připomíná svoboda a obtížnost ji zničit. **Stačí jen si uchovat svoji jedinečnost, autenticitu, bytí v pravdě svého pobytu. A to je zpropadeně obtížný, nikoli ale nemožný úkol!**

Ještě k symbolu a skutečnosti snění

To, co je zde stále opakováno a prohlubováno není samoúčelné. Chci čtenáře přimět, aby přemýšlel v jiných, než jen v jednostranných a zúžených přírodovědných mezích nebo v zastaralých a rozpadlých schématech. **Při důsledném a důvěřivém setrvávání u věci samé tato promlouvá ze sebe, ukazuje se v možnostech, které z ní vyvstávají.**

Sen tudíž není převlekem bdělé skutečnosti, ale mnohem spíše se v nich ukazují bytostné proměny jsoucna a situací, k nimž v bdělém i snovém životě dochází. Ve snovém světě, na rozdíl od bdění, určují povahu věcí jejich osobní významy, které pro daného člověka ve snu mají, a to v kontextu situací, v nichž se mi zjevují. Nejedná se tedy o fyzické, nebo jiné dané, na snícím nebo na situaci nezávislé, „objektivní“ skutečnosti.

Pravili jsme, že snové události jsou skutečné, byť nemateriální události v podmínkách nehmotného snového světa. Také jsme si řekli, jak snové skutečnosti žijí tím, čím jsou, jak se nám v pravém významu dávají; Že jsou projevem i svědectvím autentické bezprostřední neodvozené zkušenosti bytí ve světě, což je také vyjádřeno odpovídajícím jazykem. Snová zkušenost nemůže mít hmotnou podobu, i když se materiálních jsoucna týká; mozkové buňky dozajista materiální jsou. Moje myšlenka sice mohla vzniknout díky materii mého mozku a jeho fungování, ale myšlenka sama, její význam a smysl již materií není. Je, podobně jako každá jiná idea skutečností nehmotnou, která se děje v jiném, nežli přírodovědném milieu. Její působnost i na věci hmotné je ovšem nesporná. Rozkaz k rozpoutání světové války je toho důkazem stejně tak, jako slova „miluji Tě“ nebo „už Tě nemiluji“! Není zde však pouze řeč slovní, ve významech hovoříme hudbou, pohybem, ale i tkáň našeho těla promlouvá. Ale jeho smysluplnou řeč nemůžeme postihovat přírodovědecky, pouze však významově, lingvisticky. Celý svět idejí, lidská komunikace, veškerá promluva je nemateriální. Fyziologické pochody v lidském těle, v jeho tkáni jsou bezesporu hmotné a proto také podléhají odpovídajícím zákonům. **V nemateriálním duchovním světě ale vztah příčiny a následku, akce a reakce neplatí, zde jsme na poli řeči, v prostoru oslovování a odpovídání, ve světě působnosti významů, v prostoru jazyků a řeči. V tomto světě vše jsoucí něco, nějak, pro někoho znamená.** Oslovuje nás, působí svými významovými nuancemi a valéry, nikoli však rozměry a kauzálními souvislostmi, předmětnými vztahy a přírodovědnými poměry a působením. A my stejným způsobem odpovídáme. Celý svět idejí, lidská komunikace, veškerá promluva je nemateriální. Fyziologické pochody v lidském těle, v jeho tkáni jsou hmotné a podléhají také odpovídajícím zákonům. V nemateriálním duchovním světě ale pevný a spolehlivý vztah příčiny a následku uplatňovaný ve světě neživých věcí neplatí, zde jsme na poli řeči, v prostoru oslovování a odpovídání, ve světě významů, ve světě živých tvorů a lidských bytostí, které mají otevřený přirozený svět. V tomto světě jsoucí vždy nějak pro někoho něco znamená. Oslovuje nás svými významy, nikoli neosobními podněty a kauzálními souvislostmi, předmětným působením a přírodovědnými poměry.

Podobně je to ale i s jinými živými tvory a to na různých úrovních jejich organizace. Hovoří nejen nižší tvorové, jako třeba savci, i svět nejjednodušších organizmů je prostoupen řečí. I v tělech jednobuněčných se dějí kauzální pochody, ale jejich bytí ve světě sice nesrovnatelně jednodušší než naše,

avšak shodně s námi vnímají významy chladu, tepla, takového, či onakého prostředí. Odpovídají, protože žijí v přirozeném světě, ve kterém jsou významy a možnosti jejich porozumění jiné, než tvorů vyšších, patří do jejich životního horizontu, ale do stejného společného světa. Nesmíme zapomenout, že chceme-li rozumět jednotlivým skutečnostem, aspektům v životě člověka, **musíme je vztáhnout k celému člověku žijícím-vždy-ve-světě**, jinak nám unikne jejich bytostný smysl, jejich existenciální, vždy ve světě se uskutečňující pobyt bez speciálního odborného vzdělání je přirozený svět a skutečnosti v něm srozumitelný každému.

Pro lidské bytosti mají všechny skutečnosti, které se jich týkají nejen vztah podnětu a reakce, také osobní význam. Když prší, dešť nejen omývá naše tělo a ochlazuje je, ale znamená mnoho dalších věcí, a to kontextuálně. Nejen že reagujeme svým tělesným uspořádáním a vlastnostmi, ale na význam deště, na jeho oslovení bytostně odpovídáme. Jakmile jsme v prostoru významovosti, jsme zároveň také v řeči. Řeč sama pro sebe nemá smysl, je vždy vedena s někým. Jsme proto neustále v rozhovoru nejen s bytostmi a tvory živými, ale také s věcmi neživými. Působí na nás a rovněž nás oslovují. **Protože skutečnosti mají dvojí ráz, žijeme dvěma způsoby, avšak vždy jako celek, lidská bytost, osoba.** Na každém našem kroku, myšlence i záměru jsme podvojně účastni. Materiální svět a zákonitosti, které v něm panují a svět nehmotný, ve kterém se uplatňují významy zprostředkované v rozhovorech řečí.

A nakonec dva sny: Jeden je staršího data, ale s oním člověkem mám do dneška dobrý kontakt. Druhý je z doby nedávné.

1. Snící mladá žena (34 let) říká, že se již od doby předškolního věku zabývá smrtí intenzivně ze všech možných úhlů. Vypráví sen, o kterém říká, že jí přinesl do života klid, ale jinak mu vůbec nerozumí, jen „intuitivně“ cítí, že byl přelomem v jejím životě. Sen pak ze svého zápisu vypráví takto:

„Jsem se skupinou lidí v nějakém kosmickém tělese, které není Zemí, ale je to těleso podobné Měsíci, možná je o něco menší. Pobývám na něm se skupinou mně neznámých lidí. Nikdo z nich nevystupuje z lidské masy, z davu. Připadají mi šediví, nevýrazní, všichni stejní. Na tělese se zdržují v prostorách kosmické stanice, které jsou podobné těm z filmů nebo z nějakých kosmických výprav. Jsme umístěni v malém hangáru, v nějakém přístřešku. Je tam těsno a tak chci jít ven. Vycházím na čerstvý vzduch a tam jsou zase nějaká lidé. Všichni jsou také celí šedí, stojí tam, jakoby jen čekali, nekomunikují se mnou, nemám s nimi nic společného, kromě toho, že jsou na stejném místě ve stejnou dobu, v tom mimozemském prostoru. Proč jsou tam, nevím, jak jsem se tam dostala a proč jsem tady já, rovněž nemám potuchy. Obrací se na mě nějaká paní, že by potřebovala pomoc. Říkám, že ano, že v celou hodinu a 35 minut se jí budu věnovat. Slibím jí schůzku na tento čas. Vzápětí se ozývá hlas z amplionu, který je slyšet na celém kosmickém tělese, že 11 minut po celé se toto kosmické těleso srazí s jiným tělesem, a to bude znamenat konec pro všechny. Promlouvající hlas je věcný, jako hlas z nádražního amplionu, a je jasný, že ta zpráva je nepochybná a beru ji na vědomí jako všichni ostatní. Uvědomuji si ale, že už nestihneme schůzku v 35 minut po celé, protože dříve, již 11 minut po celé je ohlášená srážka. Tak aspoň uvažují, že bych to té paní měla oznámit nebo bych měla aspoň částečně splnit její prosbu, se kterou se na mě obrátila, ale uvědomuji si, že je to zbytečné, že se tím stejně nic nezachrání, že jakákoli aktivita

v tomto směru nemá žádnou cenu. Vím, že zprávu z amplionu ta paní také slyšela a ani také nevím, kde ta paní je. Rozhoduji se tedy, že tam počkám do doby, až se náš čas naplní, že dovnitř už nepůjdu. Vedle sebe vidím pána, který se chvěje, má strach, je celý úzkostný a je vidět, že se velmi bojí. Utěšuji jej, hladím ho po zádech, držím ho za ruku, aby se nebál. Pán se pomalu uklidňuje a nastávají už poslední minuty nebo vteřiny předpokládaného zániku srážkou s kosmickým tělesem a cítím, jak se čas naplňuje, jak doslova buší, ale ke svému překvapení jsem klidná, vyrovnaná a vlastně beze strachu. Poslední okamžiky před srážkou si už nechávám jen pro sebe. Tímto způsobem sen krátce pokračuje, pak je záblesk a dochází ke zničení tělesa a já zjišťuji, že se ocitám, nikoli jako „já“, ale tak, že pouze existuji v jakémsi jasu, prosvětleném prostoru, do kterého jsem tou smrtí vstoupila a který mě obklopuje, i já jím prostupuji, světlo prostupuje mnou. Cítím velkou blaženost, klid, mám radostnou a bezstarostnou náladu. Nemám strach, ani nějaké obavy, probouzím se vnitřně zklidněná, osvobozená od úzkostí, které trvaly do tohoto snu a které byly někdy pekelné.

Její porozumění bylo následující: „Myslím, že se v tom snu o žádné kosmické těleso v astronomickém smyslu nejedná. Vyjádřila bych to tak, že jde o místo před smrtí, kdy člověk už je oddělen, kdy už nežije na zemi oběma nohama, ale už je někde jinde a očekává s lidmi, kteří mají zemřít, tedy s jinými smrtelníky, každý sám, svůj konec. Mám z toho takový dojem, že očekávání a připravování na něco, co už není pozemské a co přesahuje někam dál do jiných sfér, je součástí mého života. „Tam“ je to, co vnímám jako něco, k čemu patřím. Také si uvědomuji, že ještě i v tomto stavu jsem připravená a ochotná slyšet a reagovat na lidi, kteří ode mě něco chtějí, a já jsem schopná pro ně něco udělat. Rovněž si uvědomuji, že nemá cenu panikařit v situacích, ve kterých panika nemá smysl, do kterých nepatří. Na rozdíl od pána, který se bojí. Panice ke svému překvapení nepropadám, naopak ho ještě utěšuji a podávám mu pomocnou ruku. Sama mám málo času, který mi zbývá, ale něco z něj jsem ochotná mu dát, dokud se neuklidní. Pak si ještě ponechávám čas pro sebe. To se odehrálo ve dvou případech. Jednak s tou starou paní, kdy mi bylo jasné, že některé věci už stihnout nelze, a nemám z toho výčitky svědomí, osudové situace přesahují možnosti člověka, a tak je musím přijmout. Překvapuje mě, že to dělám klidně a bez nějakých resentimentů. Také mě to zbavuje viny, že jsem něco slíbila a pak slib nedodržela. Nejsem strůjcem svého života a jsou věci, které ovlivnit nemohu – jako je setkání s kometou – nebo s nějakým nebeským tělesem“.

Vlastní snový rozbor přinesl ještě řadu dílčích poznatků a pochopení, ale vše podstatné bylo řečeno ve snu. Jen snící se dostalo pochopení a ujištění, že rozumí dobře, že je s to sama rozhodovat o tom, co je ve výkladu pravé a co nikoli. Podstatné bylo také ujištění na začátku, že snová zkušenost je tím čím je a že nebude zpochybňována jakýmikoli aprioristickými teoriemi. A tak se i stalo!

2. „Stojím na břehu propasti, která je pode mnou rozvěřená do veliké dálky i hloubky. Na druhou stranu se mohu dostat jedině tak, že celou průrvu obejdu. Jinou možnost nevidím. Pak jako bych slyšel někde v nitru své duše tichý hlas: „Ničeho se neboj, klidně jdi, a když mně budeš důvěřovat, přejdeš. Když důvěřovat přestaneš, propadneš se do hlubiny. Nemám moc času a také se mi celou tu oblast obcházet nechce. Zničil bych také příležitost ujištění ověřit. Tak se vydávám na druhou stranou a pod sebou nemám nic, než vzduch. Jsem zmaten, ale jdu dál. Uprostřed cesty mne začne přepadat panika. Vím, že jí nesmím podlehnout. Veškerou silou vůle a s pomocí všech svých přesvědčení jdu dál. Nedívám se pod sebe, ale na cíl mé cesty. Pak jsem na druhé straně a pláči štěstím, že se mi to povedlo, ale především, že jsem důvěřoval hlasu, který byl přátelsky, nepřemlouvající, důvěryhodný a takový „normální“. Neobsahoval žádné přesvědčování, nebyl netrpělivý, žádná manipulace. Tato moje důvěra se ukázala jako nejdůležitější. To, že jsem hlasu důvěřoval, pro mne bylo až nepochopitelné, ale o to důležitější.“

Podobně jako v předcházejícím případě nebylo třeba nic, než vstoupit nazpět do snové situace a spolu se snícím jí pozvolna projít. Dozvěděl se o sobě mnoho, i to, že je vytrvalý a ačkoli o váze svého vnitřního hlasu hodně pochyboval, nakonec sám shledal, že si může důvěřovat i v nebezpečných situacích.

O dalších souvislostech mezi přirozeným světem, snovým životem, jazykem a slovem božím budu ještě muset hodně přemýšlet. Snad tedy příště!

Přeji požehnaný konec Vánočního času a ať nás jednoho neopustí naděje, víra a láska v celém našem životě. A jistě, že přeji i štěstí, zdraví a příznivý nový rok 2018!

Literatura

BIBLE: Starý Zákon, Nový zákon, Česká biblická společnost 2001.

FREUD, S.: Die Traumdeutung. Leipzig-Wien: Franz Deuticke, 1900.

GADAMER, H.G.: Člověk a řeč. Praha: Oykoymenh, 1999.

HEIDEGGER, M.: O humanismu. Rychnov n/Kněžnou: Nakl. Ježek, 2000.

HEIDEGGER, M.: Konec filosofie a úkol myšlení. Praha: Oykoymenh, 2006.

PATOČKA, J.: Tělo, společenství, jazyk, svět. Praha: Oykoymenh, 1995.

RŮŽIČKA, J., ČÁLEK, O.: Výklad snů daseinsanalytickou metodou. Praha: Triton, 2016.

RŮŽIČKA, J.: Péče o duši v perspektivách psychoterapie. Praha: Triton, 2003.

Do redakcie došlo 20.12.2017.